ka maakonna-linna — Tartu — asend maakonna keskuses, Emajõel, mille lai soine org maakonda poolitab. Seda orgu mööda ühinevad ida- ja läänepoolne madalik, ning siin nende ahenduse kohas kujuneb ainuke soodsam ühendusekoht Põhja- ja Lõuna-Tartumaa vahel. Tartu linn asub õhujoones Tallinnast 165 km:i, Narvast 140 km:i, Pärnust 130 km:i, Valgast 78 km:i ja Võrust 63 km:i kaugusel.

2. Arvustik.

Pindala kadastri järele 5834.0 km², 1-verstalise kaardi järele 7073.7 km², sellest järvede all 1385.8 km² (19.6%). Suurim pikkus lõunaedelast — põhjakirdesse üle Ilmjärve Kruusojale 130 km, laius lääneloodest — idakakku üle Puhja Võndu 88 km. Piiri pikkus 476.1 km. Järgnev 1. tabel esitab maakonna pindala jagunemist üksikute kihelkondade vahel (2. joon.). Et kihelkond ei esine mitte administratiivse, vaid ajaloolise ühikuna, siis ei ühti ta piirid ka valdade omadega, mille kohta ametlikult kogutakse arvustikulisi teateid (vt. kaart: Tartumaa kihelkonnad ja vallad). Sellepärast toome iga kihelkonnaga võrdluseks ka vastava valdade rühma (või valla), s. o. need vallad, mis suurema osa kihelkonna pindalast haaravad ning seega kihelkonna ühikule ligikaudselt lähenevad. Valdade rühmale on ligi lisatud Tartu linna pindala (enne 1920. a.), mis muidu kadastrisse ei kuulunud.

1. **Üksikute kihelkondade pindala.**

Nimetus	Kihelkond (1-verst. kaart)			Valdade rühm (kadastri j.)
	Kogu pindala km²	Sellest järvi (Peipsita) km²	Ülejääk km²	km²
1. Kambja	373.4	0.9	372 5	358.9
2. Kodavere	505.2	2.0	503.2	350.6
3. Kursi	316.2	—	316.2	216.6
4. Laiuse	505.1	3.8	501.3	579.1
5. Maarja-Magdaleena	383.4	6.5	376.9	346.0
6. Nõo	306.3	3.8	302 5	407.3
7. Otepää	344.4	6.9	337.5	320.2
8. Palamuse	209.8	5.2	204.6	214.7
9. Puhja	213.0	0.2	212.8	212.8
10. Rannu	261.0	110.6	150.4	261.8
11. Rõngu	251.1	4.8	246.3	240.4
12. Tartu-Maarja	445.3	3.3	442.0	479.3
13. Torma	496.1	0.1	496.0	573.5
14. Avinurme	116.0	—	116.0	
15. Võnnu	717.7	4.0	713.7	799.3
16. Äksi	407.6	11.6	396.0	473.5
17. Tartu linn	—	—	—	8.6
	5851.6	163.7	5687.9	5842.6